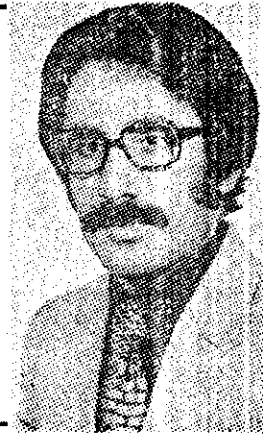

نصرالله قهرمانی

وکیل پایه یک دادگستری

زمینه علمی برای تفاهم قاضی و وکیل

«در شماره ۱۳۱ زیر عنوان دو بازوی عدالت پیشنهاد کرده بودیم که به منظور «تفاهم هرچه بیشتر و تعاطی افکار بین دادرسان و وکلاء مجله و سخنرانی» و باشگاه مشترک تشکیل گردد. اینک خرسندیم که یکی از همکاران گرامی «شرحی در این زمینه فرستاده اند که قبلاً مقدمه و سپس متن آن را چاپ «مینمائیم و اعلام میداریم که برای هرگونه کمک و همکاری آماده ایم. - «مجله»

«با احترام فراوان در پاسخ دعوت آن مجله برای ایجاد زمینه همکاری بین «جامعه قضات و وکلا با مساعدت گروهی از افراد این صنف، مقدمات تهیه و «چاپ یک نشریه حقوقی بنام رویه دادگاهها فراهم شده است. چون آگاهی «خوانندگان گرامی مجله کانون وکلاء دادگستری که لزوماً جامعه حقوقدان «کشور میباشند، از زیربنای فکری این گروه در همکاری آنان با ما مؤثر «است، بدینوسیله خلاصه آنچه انگیزه گردانندگان این نشریه از شروع باین «کار بوده است به پیوست جهت درج در مجله تقدیم میگردد. ضمناً چون «چاپ این نشریه برای تهیه کنندگان آن در بدو امر ایجاد اشکال مینماید «چنانچه دست مساعدت از سوی مجله وزین شما بسوی ما دراز شود آنرا «بگرمی میفشاریم.»

رویه قضائی در همه سیستم های حقوقی یکی از منابع حقوق بشمار میرود. در سیستم حقوقی «کامن لو» اساساً قضاوت بر «بنای» رویه صورت میگیرد. «رویه» در سیستم حقوق نوشته، در واقع نوعی تعبیر قضائی از مواد متشتم

قانون است که نقص جمود را در این سیستم تا حدی تعدیل میکند. برای آشنائی با حقوق يك جامعه، در این سیستم مطالعه رویه‌ها پیش از متون قانونی مفید واقع میشود. زیرا چهره واقعی قانون در قالب رأی قاضی تجلی میکند و چه بسیار اتفاق میافتد که بین ظاهر مواد قانون و تعبیر قضائی آنها نوعی دوگانگی بروز میکند.

عامل پیدایش این دوگانگی در بسیاری موارد، از گرایش شدید قاضی بسوی «واقعیت» ناشی میگردد. واقعیت این است که باگذشت زمان، «انتظار» توجه به واقعیات روابط حقوقی مردم از قاضی بیشتر میشود. این «انتظار» در کنار وظیفه «فصل خصومت» و وظیفه «اجرای عدالت» را برای او ایجاد مینماید و از آنجائیکه بین «عدالت قانونی» و «عدالت اجتماعی» همیشه وحدت وجود ندارد قاضی در صدور آراء دچار نوعی تضاد میگردد. و سرانجام این کشمکش روحی او را وایسدارد تا با استفاده از تعبیرهای گوناگون حقوقی بردریافت خود از ماهیت دعوائی لباس قانونی بپوشاند. پذیرفتن آغاز این تحول فکری در کار محاکم ایران بسهولت امکان پذیر است که دادگاه‌های ما تحت تأثیر ناهماهنگی موجود بین قوانین و واقعیات روابط حقوقی مردم ضرورت تجدید نظر در نقش قانون را بعنوان «وسیله کشف حقیقت» نه «ضابطه» در صدور آراء احساس میکنند و این امر نویدی است برآغاز يك تحول بنیانی در کار محاکم و منشأ تعبیرات قضائی آنها از مواد قانون.

ولی متأسفانه در جهت خلاف حرکت این جهش فکری عوامل نامساعد زیر بچشم میخورد:

- ۱- تبادل افکار در قوت بخشیدن باین جریان فکری بین دادگاهها ناچیز است.
 - ۲- هنوز بسیاریند محاکمی که وظیفه خود را صرفاً «فصل خصومت» میدانند و گریز از این قطب را نوعی تجری تلقی میکنند.
 - ۳- دیوان کشور ما که میبایست الهام بخش دادگاه‌های تالی در ایجاد رویه‌های مفید و سازنده باشد، بعلل گوناگون که تراکم کار و توجه به کمیت یکی از آنهاست، خاصیت سازندگی خود را بتدریج از دست میدهد و خطر خشک شدن این چشمه حقوقی روزبروز بیشتر میگردد.
 - ۴- اگر از مقایسه دست برداریم و برای دیوان کشور، وظیفه‌ای در حد دیوان تمیز سایر کشورها در سازندگی حقوقی قابل نباشیم، و ابرام یا نقض آراء دادگاه‌های تالی را بدون استدلال کافی تنها وظیفه آن بدانیم، چون همه احکام قابل فرجامخواهی نیستند، دیوان کشور مجال اظهار نظر این چنینی را نیز حتی در اکثر موارد پیدا نمیکند. بنابراین از این ضابطه نیز نمیتوان همیشه بهره گرفت.
 - ۵- جای نشریه‌ایکه رویه دادگاه‌های تالی را در معرض قضاوت جامعه حقوقدان برای نقادی قرار دهد در میان نشریات معدود حقوقی ما خالی است.
- برای از میان برداشتن مشکلات بالا و ایجاد يك زمینه همکاری بین قضات و وکلاء در جهت تقویت بنیه حقوقی جامعه و بمنظور متجلی ساختن کیفیت کار دادگاه‌ها، طرح انتشار يك نشریه حقوقی بنام «رویه دادگاهها» در مرحله پیاده شده

است. نشریه مزبور که بی‌تردید با اقبال همگانی روبرو خواهد شد، بهمکاری گروهی بیشتر از جامعه قضات و وکلاء نیاز دارد. این نشریه تا پیش از انجام مقدمات ثبت آن بصورت يك بولتن ماهیانه قضائی منتشر میگردد و مطالب آن انحصار آراء درخور بحث دادگاهها و انتقادات جامعه حقوقدان کشور از آنها خواهد بود. بهر صورت آنچه انگیزه اصلی از پیشنهاد این طرح بوده است، ایجاد يك زمینه مساعد برای رودررو ساختن افکار حقوقی بمنظور آغاز يك تحول بنیانی بوده است. با اذعان باینکه «آغازیدن انجامیدن نیست» در انجام این مهم همه نیروهای حقوقی را بهمکاری میخوانیم.

ژرفشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی